

Ko e Fakamatala ki he Mahaki Suká ma'ae Mātu'á mo e kau Tauhi

Diabetes Information Sheet for Parents and Carers

Education
Public Schools

Kuo ke 'ilo'i 'oku ma'u 'e he suka kalasi 1 (type 1 diabetes) 'a ho'o tamá. Mālō ho'o 'omai 'a e fakamatala ko iá.

Neongo ko e tefito'i fatongia 'o e 'apiakó ko hono fakahoko 'o e akó, 'oku mau fiema'u ke fiemālie mo fiefia ho'o tamá 'i 'apiako pea ke ongo'i fiemālie mo koe foki. 'E ngāue fakataha 'a e puleakó mo koe ke teuteu'i ha palani fakafo'ituitui ki he mo'ui lelei 'a ho'o tamá. 'E 'i ai e taimi 'e fiema'u 'e he puleakó ha tokoni makehe mei he ngaahi ma'u mafai faka'apiakó ke fakakaukau'i 'a e lelei taha ke tokoni'i 'a e ngaahi fiema'u ho'o tamá. Kapau 'oku ke fiema'u ke lesisita ke fakahū ho'o tamá pe kuo 'osi lesisita ia 'e ala toloi atu 'a e me'a ni kae 'oua kuo lava lelei 'a ngaahi alea 'oku faí.

'E fai 'e he 'apiakó 'a e ngaahi me'a ko 'ení ke feau 'a e ngaahi fiema'u ho'o tamá.

SITEPU 1. Teuteu'i 'a e palani fakafo'i tuitui ki he mou'i lelei

'Oku kau 'i he palani ko 'ení 'a e:

- Fakaikiiki 'o e tu'unga 'oku 'i ai 'a e mahaki suka ho'o tamá
- La'itā 'o ho'o tamá
- Ngaahi me'a 'e fai 'e he 'apiakó ke pou pou ki ho'o tamá 'i hono tokanga'i 'a hono mahaki suká 'i 'apiako pea ke fakasi'isi'i 'a e tōlalo 'a e suká (hypoglycaemia) pe ma'olunga 'a e suká (hyperglycaemia).
- Ngaahi founa ke tokoni'i 'e he kau ngāue 'i 'apiakó 'a ho'o tamá hangē ko hono pou pou'i 'a e tamasi'i akó ke nau tokanga'i 'a e tu'unga 'o 'enau mo'ui lelei pea mo nau 'oatu ha ngaahi tokoni makehe
- Palani ki hono tali ha ui fakavavevave ki ha fakatu'utāmaki
- Fakaikiiki 'o ho'o ngaahi fetu'utaki'angá (telefoni, mopaila, tu'asila) koe'uhí na'a hoko ha fakatu'utāmaki pea mo ha fakaikiiki tatau 'o ha taha kehe 'o kapau 'e 'ikai ma'u koe
- Felotoi ke tuku ha la'itā mo ha fakamatala fekau'aki mo e ngaahi fiema'u ho'o tamá i he ngaahi feitu'u kehekehe 'i 'apiako
- Fakamo'oni 'a'au mo e puleakó, 'o fakaha ai kuo 'osi lau atu 'a e fakaikiiki pea kuo 'osi fakahoko kiate koe mo ho'o tamá 'a e fokotu'utu'u 'o e palaní.

'Oku fiema'u ke 'omai 'e he toketā 'a ho'o tamá ha fakamatala ki he natula 'o e mahaki suká mo e faito'o totonu ki aí mo e me'a ke fai 'i ha fakatu'utāmaki.

TOKANGA: 'Oku totonu ke fakakaukau'i 'e he mātu'á 'a e taimi 'oku 'ikai ke 'i 'apiako 'a e tamasi'i pe 'i he tauhi 'a e 'apiako pea ke nau palani ki ai. Hangē ko 'enau fe'alu'aki ki 'apiakó pea mo e taimi kimu'a mo kimui 'i he taimi tauhi faka'apiakó.

SITEPU 2. Me'a fakapepa pea mo e ma'u atu 'o e faito'ó

Ko e faito'o kotoa pē 'oku fiema'u 'e he tamasi'i 'e fiema'u ha tohi kole ki he puleakó 'o fakakau ai 'a e tu'utu'uni ki hono fakahoko 'o e faito'ó. 'Oku totonu ke ke 'omai 'a e faito'ó kuo 'osi hiki totonu hono hingoá pea mo e ngaahi me'a te ne ngāue'akí (hangē ko e me'a sivi toto ki he suká mo e peni inisulini).

'E fiema'u ke ke teuteu'i 'a e me'a sivi suká koe'uhi ke maaui ki hono ngaue'aki 'i he 'aho ako kotoa.

'Oku fiema'u ha tohi kole kapau 'oku ke fiema'u ke fai pe 'e he tamasi'i 'ene sivi 'i suká 'i 'apiako. 'Oku 'i he puleakó 'a e mafai ke faka'ataa 'a e tokotaha akó ke ne fai pe 'e ia 'a hono faito'ó kehe pe ke malu. 'Oku 'atā ki he puleakó ke ne kumi ha tokoni fakatoketā fekau'aki mo e me'a ni.

'Oku kau ki ai mo e fatongia ki hono tauhi ke malu 'a e founa 'oku ngāue'aki 'i hono fakahoko taautaha 'o e faito'ó pea ke fai ia 'i he founa lelei foki. 'Oku fiema'u ke siofi mo tokanga'i 'a e fanau ako 'oku nau kei si'i pe ta'emalava ke nau faito'o kinautolu pea 'oku lahi 'enau fakafalala ki ha tokoni 'a ha taha lahi.

'E faingofua ange 'o ka fakakau 'a e fanau ako 'oku nau malava ke fakahoko honau faito'ó, 'i hono fokotu'u ha ngaahi founa ke malu'i hono fakahoko 'a e faito'o kuo tohi 'e he toketā. Hangē ko 'ení, 'oku 'i ai 'a e fanau ako ia 'oku nau fie fai pe 'e kinautolu honau faito'ó 'i lokiako.

Kātaki 'o tala ki he 'apiakó kapau 'oku tui 'e ho'o tamá ha vesa fakatokanga fakafaito'o pe kahoa. 'Oku poupu'i 'e he Diabetes Australia-NSW 'a hono tui 'e he fanau akó ha taha 'o e ongo me'a ni.

SITEPU 3. Fetu'utaki ki ho'o toketā

'Oku fiema'u 'e he 'apiakó 'a e ngofua meia koe ke nau fetu'utaki ki ho'o toketā/kau memipa 'o e timi tauhi 'o e suka 'a ho'o tamá kapau 'e fiema'u. 'E 'oatu 'a e foomu *Fakangofua ke Fetu'utaki ki he Toketā (Authorisation to Contact Medical Practitioner)* ke ke fakafonu.

Ngāue Fakatonulea Fakatelefo

Kapau 'oku ke fiema'u ha fakamatala kehe kātaki 'o fetu'utaki ki he Puleakó.

Kapau 'oku ke fiema'u ha taha fakatonulea ke tokoni kia koe kātaki 'o telefoni ki he Ngāue Fakatonulea Fakatelefo 'i he 131 450 pea ke talaange 'oku ke fiema'u ha taha fakatonulea 'i ho'o lea fakafonuá. 'E tā 'a e tokotaha ni ki he 'apiako mo ne 'omai 'a e taha fakatonulea ke tokoni kia koe 'i he talanoa telefoni 'e faí. He 'ikai te ke totongi 'a e ngāue ko 'eni.

Fakamālō. Na'e tokoni 'a e Diabetes Australia-NSW ki hono fokotu'utu'u 'a e fakamatala ni.
--